

Şirin Kübra Yağmur

Ankara Medipol University, sirin.yagmur@ankaramedipol.edu.tr,
Ankara-Türkiye

DOI	http://dx.doi.org/10.12739/NWSA.2026.21.2.4C0266
ORCID ID	0009-0006-3240-0633
Corresponding Author	Şirin Kübra Yağmur

**EĞİTİMDE YAPAY ZEKÂNIN SÖYLEMSEL ÇERÇEVESİ: 2024 GAZETE HABERLERİ
ÜZERİNE BİR ANALİZ**

ÖZ

Bu çalışma, Türkiye’de farklı ideolojik yönelimlere sahip gazetelerin 2024 yılı boyunca eğitimde yapay zekâ konusunu hangi söylem stratejileriyle ele aldığını incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmada, Cumhuriyet, Millî Gazete ve Hürriyet gazetelerinde yayımlanan toplam 12 haber metni, Teun A. van Dijk’in Eleştirel Söylem Analizi çerçevesine göre çözümlenmiştir. Bulgular: başlıklarda enformasyon eksiltimi yapıldığını, spotlarda neden-nasıl sorularının örtük bırakıldığını ve yapay zekâ sunumunun ideolojik duruşlara göre farklılaştığını ortaya koymaktadır. Cumhuriyet Gazetesi yapay zekâyı akademik ilerleme unsuru olarak nesnel bir dille olumlarken, Hürriyet Gazetesi, teknolojiyi kaçınılmaz bir fırsat alanı olarak sunan bir “kabul ettirme dili” inşa etmektedir. Millî Gazete ise yapay zekâyı “ruhtan yoksun” bularak öğretmenlik mesleğinin manevi değerini savunan eleştirel bir karşıtlık söylemi üretmektedir. Sonuç olarak medya, yapay zekâyı tarafsız bir gelişme yerine ideolojik bir araç olarak kurgulamaktadır. Bu çalışmanın eğitimdeki teknolojik dönüşümün toplumsal algısını biçimlendiren medya söyleminin gücünü ortaya koyması bakımından literatüre katkı sunacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yapay Zekâ, Eğitim, Eleştirel Söylem Analizi, Teun A. van Dijk, Medya Söylemi

**DISCURSIVE FRAMING OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN EDUCATION:
AN ANALYSIS OF NEWSPAPER NEWS IN 2024**

ABSTRACT

This study aims to examine the discursive strategies employed by Turkish newspapers with diverse ideological orientations regarding artificial intelligence (AI) in education throughout 2024. A total of 12 news articles from Cumhuriyet, Millî Gazete, and Hürriyet were systematically analyzed using Teun A. van Dijk’s Critical Discourse Analysis framework. The findings reveal that information reduction is frequently utilized in headlines, and the “how” and “why” questions are left implicit in news leads. Furthermore, AI representation varies significantly based on ideological stances. Cumhuriyet affirms AI as a driver of academic progress through an objective register; Hürriyet constructs a “language of social acceptance” presenting the technology as an inevitable frontier of opportunity; and Millî Gazete produces a critical, oppositional discourse, labeling AI as “soulless” while emphasizing the spiritual value of the teaching profession. Consequently, the media frames AI as an ideological tool rather than a neutral development, significantly shaping the social perception of technological transformation in education.

Keywords: Artificial Intelligence, Education, Critical Discourse Analysis, Teun A. van Dijk, Media Discourse

How to Cite:

Yağmur, Ş.K., (2026). Eğitimde yapay zekânın söylemsel çerçevesi: 2024 gazete haberleri üzerine bir analiz. Humanities Sciences, 21(2):18-31,
DOI: 10.12739/NWSA.2026.21.2.4C0266

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Toplumsal iletişim araçları, sadece teknik birer enformasyon aracı değil; aynı zamanda toplumsal gerçekliğin üretildiği ve paylaşıldığı canlı ve dönüşen bir yapı olarak yüzyıllardır gündelik hayatımızdaki varlığını sürdürmektedir. Matbaanın icadı, bilginin kamusal alana yayılmasını sağlamış ve modern bireyin oluşumunda önemli bir etkiye sahip olmuştur. Günümüzde bu süreç, dijital teknolojiler ve yapay zekâ uygulamalarıyla yeni bir aşamaya ulaşmıştır. Son yıllarda yapay zekâ teknolojilerinin kullanım alanlarının genişlemesi, basın-yayın organlarında bu konuya dair haber metinlerinin sayısında belirgin bir artışa neden olmuştur.

Egemen ideolojinin güç ve iktidar ilişkilerini üretme ve sürdürme süreçlerinde merkezi bir işleve sahip olan söylem kavramı, özellikle medya çalışmaları alanında giderek daha yoğun bir biçimde ele alınmaktadır. Medya metinleri sadece bilgi aktaran metinler değil, toplumsal gerçekliği belirli bakış açıları doğrultusunda sunan ve yeniden üreten söylemsel süreçlerdir. Bu nedenle haber metinlerinin birer söylem olarak değerlendirilmesi, eleştirel haber araştırmalarının temel yaklaşımlarından biridir. Dilbilimin kavram ve yöntemlerinden yararlanılarak geliştirilen eleştirel söylem çözümlemesi, haber metinlerinde kullanılan dilsel tercihler, yapılandırma biçimleri ve temsil stratejileri aracılığıyla toplumsal güç ilişkilerinin nasıl inşa edildiğini ve normalleştirildiğini ortaya koymayı amaçlamaktadır [9]. Teun A. van Dijk'in eleştirel söylem çözümlemesi modeli ise haber söylemini sadece metinsel düzeyde ele almamakta; bilişsel ve toplumsal boyutlarıyla değerlendiren bütüncül bir yaklaşım sunmaktadır. Van Dijk'a göre haber metinleri, üretildikleri toplumun ekonomik, kültürel ve ideolojik dinamiklerinden bağımsız düşünülemez. Bu alandaki araştırmacılar farklı kuramsal çerçevelerden yararlanmışlardır. Bunlar arasında özellikle Norman Fairclough'un üç boyutlu modeli öne çıkmaktadır; bu model metinsel çözümleme, söylem ve sosyo-kültürel bağlam arasındaki etkileşime odaklanmaktadır [4]. Van Dijk'in söylem analizi de üç boyutta ele alınır: metinsel, sosyo-bilişsel ve sosyo-kültürel (toplumsal bağlam) boyutlar [3]. Metin boyutu haber metnindeki yapısal düzenlemeleri ve söylemsel örgütlenmeyi kapsar. Sosyo-bilişsel boyut, metni üreten kişilerin bakış açılarını, zihinsel temsillerini ve anlamlandırma süreçlerini ifade eder. Toplumsal bağlam boyutu ise söylemin ortaya çıktığı dönemde toplumda gelişen ekonomik ve siyasal koşullara ilişkin bilgiyi içerir [1]. Diğer modellerle karşılaştırıldığında, Teun A. van Dijk'in söylem çözümleme süreci daha kapsamlı ve ayrıntılı olarak kabul edilmektedir. Bu araştırmada söylem, Teun A. van Dijk'in modeli çerçevesinde eleştirel olarak analiz edilmiştir.

Söylem çözümlemesi makro yapı ve mikro yapı olmak üzere iki ana bölümden oluşmaktadır. Teun A. van Dijk, haber anlatılarının makro önermelerden oluştuğunu ifade etmektedir. Söylem içerisinde kurulan temalara dayanan makro önermeler, bilgi eksiltme, genelleştirme ve yeniden kurgulama gibi yöntemler aracılığıyla oluşturulmaktadır. Bilgi eksiltme yönteminde başlıkta yer, dönem ya da zaman gibi ayrıntılara yer verilmez. Genelleştirme yoluyla belirli bir grup ya da konuya ilişkin özellikler tek bir kavram altında toplanabilir. Yeniden kurgulama sürecinde ise çeşitli eylemler genelleştirilerek tek bir terim altında özetlenebilmektedir [15].

Bunun yanında haberin şematik yapısı da önemli bir unsurdur. Başlıklar: haber girişi, ana olay, bağlam bilgisi ve yorumlardan önce yer almakta ve haberin değerlendirilmesinde ilk incelenen bölümü oluşturmaktadır. Başlıklar, haber girişleri, spotlar ya da metnin ilk paragrafı, ana olayın aktarımı, haber kaynakları, ardalın ve bağlam bilgileri, olayın taraflarına ait yorum ve değerlendirmeler ile

fotoğraflar gibi unsurlar makro yapı kapsamında ele alınmaktadır. Haber metinlerinde başlık, alt başlık, spot ve giriş bölümleri çözümlenerek metinde öne çıkan temalar belirlenir; ardından bu temalar arasındaki anlam ilişkileri analiz edilerek üst ve alt düzeyleri içeren bir tematik yapı kurgulanır [11]. Eleştirel söylem analizi bağlamında haber metinlerinin incelendiği hem ulusal hem de uluslararası literatürde çok sayıda çalışma bulunmaktadır [6, 7, 8, 12, 16 ve 20]. Bu çalışmalar, kadına yönelik şiddet, siyaset ve toplumsal olaylar gibi farklı temalar çerçevesinde medya söylemini ideolojik ve toplumsal boyutlarıyla değerlendirmektedir.

Yapay zekâ temalı çalışmaların da son yıllarda artış gösterdiği görülmektedir [5, 10, 13 ve 17]. Ancak eğitimde yapay zekâ konusunun giderek daha fazla gündeme gelmesine rağmen, bu temanın medya söylemi bağlamında eleştirel söylem analizi yöntemiyle incelendiği bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu durum, mevcut araştırmanın literatürdeki boşluğu doldurmayı hedeflediğini göstermektedir.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Yapay zekâ teknolojilerinin eğitim süreçlerine uyumu, sadece teknik bir süreç değil, aynı zamanda pedagojik rollerin, akademik dürüstlük kavramının ve kurumsal yapıların yeniden tanımlandığı köklü bir dönüşümdür. Medya, bu dönüşümü topluma aktarırken kullandığı söylemsel stratejilerle, teknolojiyi kimi zaman "kurtarıcı/ilerlemeci" bir güç, kimi zaman ise "insan emeğini ve etik değerleri tehdit eden" bir unsur olarak sunabilmektedir.

Bu çalışmanın önemi, 2024 yılı gibi yapay zekânın eğitimde kurumsallaşmaya başladığı önemli bir dönemde, farklı ideolojik yayın çizgilerine sahip gazetelerin bu konuyu nasıl "anlamlandırdığını" ortaya koymasından kaynaklanmaktadır. Literatürde yapay zekânın teknik ve eğitsel sonuçlarına odaklanan pek çok çalışma bulunmasına rağmen, bu teknolojinin medya aracılığıyla nasıl bir ideolojik zemine oturtulduğunu Teun A. van Dijk'in eleştirel söylem analizi yöntemiyle inceleyen çalışmalar sınırlıdır ve yukarıda belirtilmiştir. Bu araştırma, eğitimde yapay zekâ tartışmalarının medya düzleminde hangi temsil stratejileriyle yürütüldüğünü çözümlenerek hem iletişim bilimleri hem de eğitim bilimleri literatürüne özgün bir katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Önemli Noktalar (Highlights):

- **Söylemsel Çeşitlilik:** Eğitimde yapay zekâ temsillerinin gazetelerin ideolojik yayın politikalarına göre "fırsat odaklı", "bilgilendirici" veya "eleştirel" çerçeveler arasında farklılıklar gösterdiği belirlenmiştir.
- **İnsan-Teknoloji Karşıtlığı:** Medya metinlerinde yapay zekânın sıklıkla kişileştirilerek öğretmen ve öğrencilerle bir "performans rekabeti" içinde sunulduğu ve bu durumun geleneksel pedagojik rolleri söylemsel düzeyde sarsma gücü taşıdığı belirlenmiştir.
- **Kurumsal Yetkinlik:** Haber kaynaklarının çoğunlukla kamu kurumları ve teknoloji şirketlerine dayanması, yapay zekâ söyleminin daha çok kurumsal bir "hamle" olarak yansıtıldığını, kullanıcı deneyimi ve etik kaygıların ise mikro yapı düzeyinde ikincil planda kaldığını göstermektedir.

3. ARAŞTIRMANIN AMACI (PURPOSE OF THE STUDY)

Yapay zekâ (YZ) teknolojilerinin eğitim alanında günden güne artması, bu dönüşümün medyada nasıl temsil edildiği ve hangi söylemsel çerçeveler içinde ele alındığı sorusunu önemli hâle getirmiştir. Medya, bilgiyi aktaran bir araç olmanın ötesinde, toplumsal gerçekliği oluşturan, ideolojik anlamlar ortaya koyan ve kamuoyunun algısını biçimlendiren bir söylem alanıdır. Bu bağlamda eğitimde YZ'ye dair

haberlerin nasıl oluşturulduğu, hangi dilsel ve retorik yöntemlerle sunulduğu ve sunulan haberin hangi ideolojik arka planlara dayandığı ayrıntılı biçimde incelenmeye değer görülmektedir.

Bu çalışmanın amacı, 2024 yılı içerisinde farklı ideolojik yayın çizgilerine sahip gazetelerde yayımlanan eğitimde YZ temalı haberlerin eleştirel söylem analizi yöntemiyle çözümlenmesidir. Araştırma, YZ'nin eğitim bağlamında hangi anlam çerçeveleriyle sunulduğunu, öğretmen, öğrenci ve kurumların bu süreçte hangi rollerle temsil edildiğini ve bu temsillerin toplumsal-ideolojik boyutlarını açığa çıkarmayı hedeflemektedir. Eğitim, medya ve teknoloji üçgenindeki söylemsel üretimi literatüre kazandırmayı amaçlayan bu çalışma, şu temel soru etrafında ele alınmıştır:

- 2024 yılı Türk yazılı basınında farklı ideolojik yönelimlere sahip gazeteler, eğitimde yapay zekâ teknolojilerini hangi söylemsel stratejilerle temsil etmekte ve bu temsiller aracılığıyla nasıl bir toplumsal gerçeklik kurgulamaktadır?

4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ (RESEARCH METHOD)

Bu çalışmada, eğitim alanında yapay zekâyâ ilişkin haber söylemlerinin ideolojik ve toplumsal boyutlarını çözümlenmek amacıyla eleştirel söylem analizi yöntemi kullanılmıştır. Eleştirel söylem çözümlenmesi, yalnızca dilsel unsurlarla sınırlı bir yaklaşım değildir. Bu yaklaşıma göre söylemler, toplumsal yaşamın yapılanması ve örgütlenmesi sürecinde işlev gören, görece süreklilik taşıyan dil kullanımları olarak değerlendirilmektedir [15]. Bu doğrultuda eleştirel söylem analizi dört aşamalı bir süreç izlemektedir. İlk aşamada araştırma problemi belirlenmiştir. Bu çalışmanın temel araştırma problemi, eğitimde yapay zekâyâ ilişkin haberlerin, medya söylemi aracılığıyla nasıl anlamlandırıldığı ve bu söylemlerin ideolojik çerçevesinin nasıl kurulduğu sorusu etrafında biçimlenmektedir. Amaç, kesin yargılara ulaşmaktan ziyade, söz konusu söylemlerin toplumsal bağlam içindeki işlevini ve etkisini ortaya koymaktır.

İkinci aşamada örneklem belirlenmiştir. Üçüncü aşamada veri toplama süreci gerçekleştirilmiştir. Bu aşamada belirlenen haber metinleri dijital gazete arşivlerinden temin edilmiş ve analiz kapsamına alınmıştır. Haberlerin eğitim alanında yapay zekâyâ ilişkin söylemsel temsilleri açık biçimde içermesi, örneklem seçiminde temel ölçüt olarak belirlenmiştir.

Son aşamada verilerin analizi gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada, Teun van Dijk'in eleştirel söylem analizi yaklaşımı esas alınmıştır. Van Dijk'in eleştirel söylem analizi yaklaşımı, makro ve mikro olmak üzere iki düzeyde yürütülmektedir. Makro düzey analiz, haber metninin yapısal özelliklerine odaklanmakta ve tematik ve şematik boyutlar üzerinden gerçekleştirilmektedir. Bu kapsamda tematik çözümlenmede başlıklar, haber girişleri ve spotlar incelenirken, şematik çözümlenmede olayın arka planı, bağlamsal çerçevesi ile siyasi ve toplumsal boyutları ortaya konulmaktadır. Mikro düzey analizde ise haber metinleri, tümce ve sözcük seçimleri, sentaktik yapı (söz dizimi vs.) açısından ele alınarak söylemin ikna edici yönü değerlendirilmektedir [18 ve 19].

4.1. Araştırmanın Örneklemi (Sample of the Study)

Çalışmanın örneklemine Cumhuriyet Gazetesi, Millî Gazete ve Hürriyet Gazetesi'nde 2024 yılı içerisinde yayımlanan ve "eğitimde yapay zekâ" temasıyla sınırlandırılan toplam 12 haber metni oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini için 2024 yılının tercih edilme nedeni, bu dönemin yapay zekâ teknolojilerinin eğitimde kurumsal bir nitelik kazanarak resmî politikalara (ÖSYM, Google, bakanlık düzeyindeki girişimler) yansıdığı bir yıl olmasıdır. 2023 yılında daha çok teknik merak düzeyinde kalan yapay zekâ tartışmaları, 2024 yılına gelindiğinde etik sorunlar,

pedagojik roller ve akademik başarı ekseninde çok sesli bir söylem alanına dönüşmüştür.

Bunun yanı sıra, farklı ideolojik yayın çizgilerine sahip gazetelerin seçilmesi, yapay zekânın eğitim bağlamında nasıl farklı söylemsel çerçeveler içinde sunulduğunu karşılaştırmalı olarak inceleme olanağı sağlamaktadır. Örneklem belirleme sürecinde sistematik bir tarama ve eleme yöntemi izlenmiş; bu süreç aşağıda belirtilen kriterler doğrultusunda yürütülmüştür:

Tarama Yöntemi ve Anahtar Sözcükler: Veri toplama aşamasında ilgili gazetelerin web tabanlı arşivleri ile Google Haberler veritabanı kullanılmıştır. Tarama sürecinde "yapay zekâ", "eğitimde yapay zekâ", "YZ ve okul", "akıllı teknolojiler ve öğretim" anahtar sözcükleri hem tekil hem de kombinasyonlar halinde taranmıştır.

Dahil Edilme Ölçütleri:

- Haberin 01.01.2024 - 31.12.2024 tarihleri arasında yayımlanmış olması.
- Haberin odak noktasının doğrudan eğitim süreçleri (öğrenci, öğretmen, müfredat, sınav sistemleri) olması.
- Metnin Van Dijk'in makro ve mikro yapı analizine olanak tanıyacak düzeyde yeterli uzunlukta ve söylemsel derinlikte olması.

Yapılan tarama sonucunda ulaşılan toplam veri içerisinden, her üç gazetenin ideolojik duruşunu ve konuya yaklaşımını en özgün biçimde temsil eden, nitel analizin derinliğini korumak adına seçilen ve Tablo 1'de listelenen 12 haber metni, amaçlı örnekleme yöntemiyle analize dâhil edilmiştir. Bu sayı, nitel araştırmalarda hedeflenen "söylemsel doygunluğa" ulaşmak ve mikro yapı düzeyinde ayrıntılı bir çözümleme sunabilmek adına sınırlandırılmıştır.

Tablo 1. İncelenen haber metinlerine dair bilgiler
(Table 1. Information on the news texts examined)

No	Haber Başlığı	Kaynak	Tarih
1	Eğitimde yapay zekâ uygulamalarına ilişkin uluslararası forum düzenlenecek	Cumhuriyet	12.04.2024
2	Yapay zekâ bazı sınavlarda öğrencilerden daha başarılı	Cumhuriyet	27.06.2024
3	Pearson'dan İngilizce öğretmenleri için yapay zekâ webinarı	Cumhuriyet	16.09.2024
4	ÖSYM'den yapay zekâ hamlesi!	Millî Gazete	13.02.2024
5	Yabancı dil öğrenmek isteyenler için Google'dan yapay zekâ adımı	Millî Gazete	01.05.2024
6	Öğrencilerin öğrenme sürecindeki tercihi yapay zekâ değil, öğretmen!	Millî Gazete	20.11.2024
7	Yapay zekâ: Şiir ve hatta doktora tezi yazıyor	Millî Gazete	30.11.2024
8	'Yapay zekâ ödevleri tartışılır hale getirdi'	Hürriyet	17.02.2024
9	Eğitimde yapay zekâ	Hürriyet	26.02.2024
10	'Eğitimde yapay zekâ' forumu düzenlenecek	Hürriyet	12.04.2024
11	'Eğitimde teknoloji zirvesi' başladı	Hürriyet	05.09.2024
12	Yapay zekâ eğitimde önemli fırsatlar sunuyor	Hürriyet	12.09.2024

5. EĞİTİMDE YAPAY ZÊKA TEMALİ HABERLERİN ÇÖZÜMLENMESİ (ANALYSIS OF NEWS ARTICLES ON ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN EDUCATION)

5.1. Tematik Çözümleme (Thematic Analysis)

5.1.1. Başlıklar (Headlines)

İncelenen başlıklarda enformasyon eksiltimi yapıldığı; başlıklarda yer, zaman gibi bilgilerin bulunmadığı görülmüştür. Ayrıca bazı başlıklarda belli bir kurgulama yapılarak eylemler özetlenmiş; kullanılan çoğul zamirler ile fiiller tüm Türkiye'ye genellenmiştir. İncelenen bazı haber metinlerinin başlıkları kurum ve kuruluş bilgisi içermektedir. Bunun yanı sıra, bazı başlıklarda eylemler özetlenmiştir

ve yapay zekâ kişileştirilmiştir. Tablo 1'de yer alan 4. ve 5. Başlıklarda ilerlemenin, gelişimin vurgulandığı söylenebilir. 3 farklı gazeteğe ait haber başlıkları incelendiğinde benzer başlık yapıları görölse de farklılıklar daha belirgindir. Ancak başlıkların çoğunda farklı zamanları içeren tümce yapıları bulunmaktadır. Cumhuriyet Gazetesi'ne ait "Yapay zekâ bazı sınavlarda öğrencilerden daha başarılı" başlığı, düz anlamıyla bakıldığında, yapay zekânın başarılı olduğuna ilişkin bir algı uyandırmaktadır. Ancak, üst yapı şeması içerisinde değerlendirildiğinde, bu başlıktan öğrencilerin bilgi durumlarının değersizleştirildiği anlaşılabilir. Millî Gazete'ye ait "Öğrencilerin öğrenme sürecindeki tercihi yapay zekâ değil, öğretmen!" başlığı ise doğrudan öğretmenlik mesleğinin önemi ile ilişkilendirilmiş görölmektedir. Tablo 1'deki başlıklardan bazıları (3, 1, 11, 10) okura bilgi verme amacı taşıırken, bazıları da dikkat çekme niteliği taşımaktadır. Cumhuriyet Gazetesi başlıklarında kurumsal ve akademik sözcükler (webinar, forum); karşılaştırmalı ifadeler (bazı sınavlarda) bulunmaktadır. Hürriyet Gazetesi başlıklarında olumlu ve genelleyici ifadeler (önemli fırsatlar) yer almaktadır.

Sadece haber başlıkları üzerinden yapılan bu karşılaştırma, yapay zekânın eğitim bağlamında tek tip bir anlamla sunulmadığını, aksine her gazetenin ideolojik ve yayın politikası doğrultusunda farklı söylemsel çerçeveler kurduğunu göstermektedir. Cumhuriyet Gazetesi daha mesafeli ve bilgilendirici bir dil benimserken, Hürriyet Gazetesi ilerlemeci ve teşvik edici, Millî Gazete ise değer merkezli ve karşıtlık temelli bir söylem üretmektedir.

5.1.2. Haber Girişi (News Lead)

Bu bölümde Cumhuriyet Gazetesi, Millî Gazete, Hürriyet Gazetesi web sitelerinde yer alan eğitimde yapay zekâ konulu haberlerin giriş paragrafları incelenmiştir. Haber girişleri konu hakkında bilgi vermekte ve konunun sonucunu da kapsayacak biçimde özetlemektedir. Haber tümcesi olayın nerede, ne zaman, nasıl, niçin, neyle, kim/kimler tarafından yapıldığını ele alacak biçimde düzenlenmelidir [2]. Spot kullanımı okurda ilgi uyandırmakta ve olaya ilişkin bir özet niteliği taşımaktadır. İncelenen web sitelerinde spotun kullanıldığı belirlenmiştir. İncelenen haberlerin spotlarında 5N1K unsurlarının bütüncül biçimde sunulmadığı, özellikle "ne" ve "kim" sorularının öne çıkarıldığı; 'nasıl' ve 'neden' sorularının ise çoğunlukla örtük bırakıldığı görölmektedir. Bu durum, yapay zekânın eğitim alanındaki rolünün sorgulanmasından ziyade, ideolojik çerçeveye uygun biçimde olumlayıcı veya değer temelli bir karşıtlık içinde sunulduğunu düşündürmektedir.

5.1.3. Fotoğraf (Photograph)

Tematik yapı içerisinde değerlendirilen, makro yapının da içerisinde yer aldığı etkenlerden biri de haberlerde paylaşılan fotoğraflar veya görsellerdir. "Eğitimde yapay zekâ" kapsamında incelenen haberlerde yer alan fotoğraflar ve görsellerin yapay zekâ konusu ile uyumlu olduğu görölmüştür. Millî Gazete'nin aksine, Hürriyet ve Cumhuriyet Gazeteleri'nde yer alan haberlerin birden fazla fotoğrafla desteklendiği görölmektedir. Fotoğraflarda teknoloji zirvesi ve forumdan anlık paylaşımlar dikkat çekerken, görsellerde öğrenci-öğretmen ilişkisine ve düşünen, yazan robotlara yer verildiği gözlemlenmiştir. Haberlerin inandırıcılığını artırma açısından olaya ilişkin kullanılan fotoğraflar, zihne gönderme yapan araçlar olarak da değerlendirilebilir.

5.2. Şematik Çözümleme (Schematic Analysis)

5.2.1. Ana Olayların Belirlenmesi ve Sunuş Biçimi

(Identification and Presentation of Main Events)

Haberlerde, eğitimde yapay zekânın önemine ve buna bağlı olarak öğretim sürecinde yaratacağı ilerleme gücüne veya yaratacağı tehlikelere dikkat çekildiği görülmektedir. Gazeteler ana olayı haber girişlerinde ele almıştır. Haberlerde ana olaylar, yapay zekânın eğitim alanındaki uygulamaları, etkileri ve kurumsal girişimleri etrafında yoğunlaşmaktadır.

Cumhuriyet Gazetesi haberlerinde ana olaylar, yapay zekâyâ ilişkin akademik, kurumsal ve uluslararası etkinlikler (webinar, forum, sınav başarısı) çerçevesinde sunulmaktadır. Yapay zekâ, eğitim sisteminin dönüşümüne katkı sağlayan bir gelişme olarak ele alınmaktadır. Millî Gazete haberlerinde ana olaylar, yapay zekânın insanî üretim alanlarına müdahalesi ve eğitim sürecine çizdiği sınırlar üzerinden sunulmaktadır. Yapay zekâ çoğunlukla insan emeğiyle karşılaştırmalı biçimde ele alınmakta; öğretmenin ve insan etkeninin önemi vurgulanmaktadır. Hürriyet Gazetesi haberlerinde ise ana olaylar, yapay zekânın eğitim alanında yarattığı güncel gelişmeler, fırsatlar ve tartışmalar etrafında biçimlenmektedir. Etkinlikler ve zirveler teknolojik ilerlemenin göstergesi olarak sunulmaktadır.

Haberlerin sunuş biçimleri incelendiğinde, ana olayların farklı söylemsel çerçeveler içinde yapılandırıldığı görülmektedir. Cumhuriyet'te ana olaylar, nesnel ve bilgilendirici bir dil aracılığıyla sunulmakta; yapay zekâ çoğunlukla bilimsel ve kurumsal bağlam içinde ele alınmaktadır. Sunuş biçimi, okuru bilgilendirmeyi önceleyen ve tartışmayı sınırlı tutan bir yapı sergilemektedir. Millî Gazete'de ana olayların sunuş biçimi, değer temelli ve eleştirel bir söyleme dayanmaktadır. Başlık ve spotlarda karşıtlıklar (insan-yapay zekâ, öğretmen-teknoloji) ön plana çıkarılmakta; ana olay, etik ve toplumsal kaygılar çerçevesinde yapılandırılmaktadır. Hürriyet'te ise ana olaylar popülerleştirici ve genelleyci bir söylemle sunulmaktadır. Yapay zekâ, çoğu zaman kaçınılmaz bir teknolojik gelişme olarak aktarılmaktadır. Sunuş biçimi tartışmada çok görünür olma ve gündem oluşturma işlevi üstlenmektedir.

5.2.2. Ardaan Bilgisi (Background Information)

İncelenen haberlerin arka planında, eğitim alanında yaşanan dijital dönüşüm sürecinin hızlanması, yapay zekâ (YZ) araçlarının yaygınlaşması ve bu teknolojilerin öğretim, ölçme ve değerlendirme ve ders içeriği üretme süreçlerine dâhil edilmesi yer almaktadır. Özellikle sınav sistemleri, yabancı dil öğretimi, öğretmen eğitimi ve akademik üretim gibi alanlarda YZ kullanımının artması, medya söyleminde tartışmaya zemin hazırlamıştır. Kurumsal alanda YZ temelli girişimler haber değeri kazanmış; bunun yanı sıra "Öğretmenin yerini alır mı?", "Ödev ve tez yazımı etik midir?" gibi pedagojik ve etik tartışmalar arka plandaki iletinin biçimlenmesini sağlamıştır. Buna göre haberler, sadece teknik gelişmeleri değil, eğitim sisteminin dönüşümüne ilişkin kaygı ve beklentileri de yansıtmaktadır.

5.2.3. Bağlam Bilgisi (Contextual Information)

Bağlamsal düzeyde incelenen haberler, 2024 yılında Türkiye'de ve dünyada yapay zekâ (YZ) teknolojilerine yönelik artan ilginin eğitim alanına yansması için de üretilmiştir.

Cumhuriyet Gazetesi'nde yayımlanan haberler daha çok uluslararası forumlar, webinarlar ve sınav performansı gibi bilgi aktarımına yönelik bir çerçevede ele alınmaktadır. YZ, eğitim politikaları ve akademik performans bağlamında değerlendirilmekte; teknolojinin gelişimine yönelik vurgu ön planda tutulmaktadır. Millî Gazete'de ise söylem daha

eleştirel bir bağlamda kurulmaktadır. "Şiir ve doktora tezi yazıyor" ya da "öğrencilerin tercihi öğretmen" gibi başlıklar, yapay zekânın insan emeği ve öğretmen rolü karşısındaki konumunu tartışmaya açmakta ve kimi zaman da tehdit algısı üretmektedir. Hürriyet Gazetesi'nde ise teknoloji zirveleri, forumlar ve fırsat söylemi üzerinden yenilik odaklı bir çerçeve dikkat çekmektedir. YZ, eğitimde fırsatlar ve verimlilik artışı bağlamında sunulmaktadır.

Dolayısıyla bağlam, gazetelerin ideolojik yayın çizgilerine göre farklılaşmakta; YZ bazı gazetelerde ilerleme ve yenilik fırsatı olarak sunulurken, bazılarında eğitim açısından bir risk olarak yansıtılmaktadır.

5.2.4. Yorum (Commentary)

Söylemsel olarak haber metinlerinde bazı temel noktalar dikkat çekmektedir:

Fırsat ve ilerleme söylemi: "Eğitimde önemli fırsatlar sunuyor", "forum düzenlenecek", "zirve başladı" gibi ifadeler YZ'yi ilerlemeci ve kaçınılmaz bir dönüşüm unsuru olarak konumlandırmaktadır. Hürriyet Gazetesi'nin haberinde, "öğrenci performansını iyileştirme", "öğretim süreçlerini daha etkileşimli hâle getirme" ve "eğitimde verimliliğin artırılması" gibi ifadeler metne hâkimdir. Eğitim, pedagojik bir süreç değil, "iyileştirilmesi ve verimliliğinin artırılması gereken bir çıktı alanı" olarak sunulmaktadır [30].

Rekabet ve üstünlük söylemi: "Bazı sınavlarda öğrencilerden daha başarılı" ifadesi, insan-yapay zekâ karşılaştırmasını performans ekseninde kurarak dikkat çekici bir rekabet çerçevesi oluşturmaktadır.

Cumhuriyet Gazetesi'nin "Eğitimde yapay zekâ uygulamalarına ilişkin uluslararası forum düzenlenecek" başlıklı haberinde, eğitimde yapay zekâ yalnızca bir öğretim yöntemi olarak değil, kamu, akademi ve özel sektörün birlikte yer aldığı teknolojik ve ekonomik bir dönüşüm olarak ele alınmaktadır [24].

Tehdit olarak görülmesi ve etik tartışma söylemi: Başlıklarda yer alan "Şiir ve doktora tezi yazıyor" ya da "Ödevleri tartışılır hale getirdi" gibi ifadeler, akademik dürüstlük ve emeğin değeri üzerinden eleştirel bir söylem üretmektedir. Ancak, Millî Gazete'de yer alan bir haberde, yazar okuduğu kitaptan alıntı yaparak "Matbaanın icadından kara tahta dönemine... her yeni yenilik, öğretme ve öğrenme şeklimizi şekillendirmiştir." ifadelerine yer vermektedir [32]. Bu ifadeyle de YZ, matbaa gibi köklü ve geri dönülemez bir devrim olarak ele alınmaktadır. Yine benzer biçimde haberde geçen "Üniversite deyince biz neleri tartışıyoruz?! Gelişmiş dünya ise yapay zekâ devrimini... tartışıyor." ifadelerine göre, yerel eğitim politikaları çağın gereksinimlerinden uzak olması yönünde eleştirilmektedir [32].

Bu farklı söylem biçimleri, YZ'nin eğitim alanındaki rolünü hem destekleyici hem de insanın yerine geçme potansiyeli taşıyan bir etken olarak konumlandırmaktadır. Böylece medya metinleri, teknolojiyi yalnızca tanıtan değil, anlamlandıran ve ideolojik çerçeveye oturtan bir işlev kazanmaktadır.

5.2.5. Haber Kaynakları (News Sources)

Haber başlıklarından hareketle, çoğunlukla kurumsal kaynaklar dikkat çekmektedir. Uluslararası forumlar, teknoloji şirketleri (örneğin Google), kamu kurumları (örneğin ÖSYM) ve eğitim etkinlikleri haberin temel bilgi sağlayıcılarıdır. Bu durum, söylemin büyük ölçüde kurumsal açıklamalar ve resmi etkinlikler üzerinden kurulduğunu göstermektedir. Öğrenci ve öğretmen görüşlerine yer verilen haberlerde ise bireysel deneyim daha sınırlı bir temsil alanına sahiptir. Dolayısıyla haber kaynaklarının niteliği, söylemin teknik ve kurumsal çerçevede biçimlenmesine olanak sağlamaktadır.

5.2.6. Olay Taraflarının Olaya Getirdikleri Yorumlar (Comments of the Actors Involved in the Event)

Haberlerde olay tarafları üç ana grupta toplanmaktadır. Teknoloji şirketleri ve kurumlar, yapay zekâyı verimlilik, kişiselleştirme ve yenilik aracı olarak tanımlamaktadır. Eğitim bürokrasisi ve organizasyonlar yapay zekâyı sistemsel iyileştirme ve sınav güvenliği bağlamında değerlendirmektedir. Öğretmen ve öğrenciler ise kimi haberlerde yapay zekâyı mesafeli yaklaşımda; özellikle öğretmenin yerinin doldurulamayacağı vurgulanmaktadır.

Bu yorumlar, insan merkezli eğitim anlayışı ile teknoloji merkezli dönüşüm anlayışı arasında söylemsel bir gerilim olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda medya metinleri, eğitimde yapay zekâyı pedagojik ve ideolojik bir tartışma alanı olarak yapılandırmaktadır.

5.3. Sentaktik Çözümleme (Syntactic Analysis)

5.3.1. Metafor Kullanımı (Use of Metaphors)

Metaforlar, yapay zekâyı somutlaştırarak okuyucunun algısını biçimlendirir. Haberlerde YZ sıklıkla "hamle", "adım", "devrim" veya "araç" gibi metaforlarla temsil edilmektedir. Bu durum, YZ'yi pasif bir teknoloji yerine etkin bir "kişi" olarak konumlandırmaktadır, ancak aynı zamanda kontrol edilebilirliğini göstermektedir. Millî Gazete'de yayımlanan "ÖSYM'den yapay zekâ hamlesi!" başlıklı haberde [26], "hamle" metaforu, YZ'yi stratejik bir araç gibi sunmaktadır. Metin içerisinde yer alan "Yapay zekâ ile soru üreteceğiz, değerlendirmeler yapacağız ve bu alanda çok önemli bir başlangıç olacak" ifadesi, teknolojiyi kurumsal bir başarı hikâyesinin kurucu unsuru olarak konumlandırmaktadır. Benzer bir yaklaşımla, aynı gazetenin farklı bir haberinde [28], "Adım" metaforu kullanılarak, YZ ilerleme yolculuğunda bir basamak olarak betimlenmiştir: "Google da bu alanda önemli bir adım atarak, Search (Arama) sekmesinde İngilizce öğrenenler için yeni bir yapay zekâ destekli konuşma pratiği..." Bu metaforlar, YZ'yi olumlu bir "güç" olarak yeniden üretmektedir.

Hürriyet Gazetesi'nde yer alan "Yapay zekâ eğitimde önemli fırsatlar sunuyor" başlıklı metinde [30], YZ'nin özne olarak konumlandırılması ve "sunma" metaforu, YZ'yi hediye veren bir varlık gibi kişileştirmektedir. "Yapay zekânın öğretmenler ve öğrenciler için önemli fırsatlar sunduğu, kariyer yönlendirme ve öğrenme süreçlerinde yeni dinamikler..." biçimindeki ifadeler, YZ'yi edilgen bir araç olmaktan çıkarıp eğitim sistemini dönüştüren bir araç olarak sunmaktadır.

5.3.2. Sözcük Seçimleri (Lexical Choices)

Metinlerde kullanılan sözcükler, bu sözcüklerde yapılan vurgu ve bazı sözcüklerin daha sık tercih edilmesi, düşünsel çerçeveyi ve ideolojik yaklaşımı ortaya koymaktadır. Çalışmaya konu olan metinlerde öne çıkan sözcük ve ifadeler aşağıda sunulmuştur:

- **Cumhuriyet Gazetesi Metinleri**

Cumhuriyet Gazetesi metinlerinde sözcük seçimleri, yapay zekâyı eğitim alanında dönüştürücü ve ilerlemeci bir unsur olarak konumlandırılan olumlayıcı bir zihinsel haritaya işaret etmektedir. "Kamu ve özel sektör paydaşlarının iş birliği", "girişimcileri desteklemek", "teknoloji yönetimi eğitimleri düzenlemek" gibi ifadeler kolektif hareket ve planlı dönüşüm vurgusu taşımaktadır. "Yapay zekânın rolünü tartışma" ve "sorun alanlarını belirleme" gibi kavramlar ise eleştirel bir çerçeve sunsa da, bu eleştirelilik dönüşümü yönlendirme ve iyileştirme amacıyla ilişkilendirilmekte; tehdit söylemi üretilmemektedir.

Metinlerde "insan dilini anlamak", "iletişim kurmak", "büyük dil modelleri" gibi teknik kavramların yoğunluğu, teknolojik gelişmeyi bilimsel ve kaçınılmaz bir süreç olarak sunmaktadır. "Eğitim sistemi",

"sistemin değişmesi gerekliliği" ifadeleri ise yapay zekâ doğrultusunda yapısal dönüşümü geçerli kılma söylemi üretmektedir. Özellikle "yapay zekâyı eğitim modellerine dahil etme", "öğretim uygulamalarına entegre etme", "en üst düzeyde faydalanabilme", "donanımlı", "kritik önem", "çeşitli fırsatlar", "avantajlar" gibi sözcükler teknolojiyi çözüm ve gelişim aracı olarak konumlandırmaktadır.

"Pearson'dan İngilizce öğretmenleri için yapay zekâ webinarı" başlıklı metinde de benzer biçimde "gerekli becerilerle donatmak" ve "yapay zekâyı eğitim modellerine entegre etmek" ifadeleri, öğretmenlerin bu değişime uyum sağlaması gerektiğini göstermektedir. Burada öğretmen edilgen değil; gelişime açık ve teknolojiyle güçlenen bir özne olarak sunulmaktadır. Bunun yanı sıra, "fırsatlar", "katılım", "desteklemek", "inovasyonun öncüsü olma" gibi ifadelerin baskın olması, ideolojik düzlemde teknoloji odaklı ilerleme söyleminin benimsendiğini göstermektedir.

Van Dijk'in söylem çözümlemesi bağlamında değerlendirildiğinde, bu metinlerde olumlu bir yaklaşım ve yapay zekânın avantajlarını vurgulama stratejisi öne çıkmakta; olası riskler ya arka planda bırakılmakta ya da "zorluk" gibi yumuşatılmış ifadelerle sınırlandırılmaktadır. Böylece söylem, eğitimde yapay zekâyı kaçınılmaz ve fayda üreten bir dönüşüm aracı olarak yeniden üretmektedir.

• Millî Gazete Metinleri

Metinlerde yer alan sözcük seçimleri ideolojik konumlanmayı açık biçimde yansıtmaktadır. Millî Gazete metinlerinde yapay zekâ çoğunlukla temkinli, hatta mesafeli bir söylem içinde ele alınmaktadır. "Tartışma", "gündemi meşgul etmek", "çekimser", "endişe", "motivasyon kaybı", "kişisel bilgilerini paylaşma konusunda istekli olmamak" gibi ifadeler risk ve güvensizlik çerçevesi oluşturmaktadır. "Gerçek öğretmenler", "insan etkileşimi", "organik ilişki", "rehberlik", "öğretmenin sağladığı motivasyon" gibi sözcükler ise insan unsurunu merkeze alan normatif bir değer vurgusu üretmektedir. Bu karşıtlık Van Dijk'in ideolojik kare modeli bağlamında "biz" (öğretmen, insan etkileşimi, geleneksel pedagojik ilişki) ve "onlar" (yapay zekâ uygulamaları, dijital araçlar) ayrımını belirginleştirmektedir. Yapay zekâyı ilişkin olumlu ifadeler (örneğin "dil öğrenmenin geleceği", "becerileri geliştirme potansiyeli") bulunsa da, bu olumlu çerçeve çoğunlukla dengeleyici ya da sınırlayıcı bağlamlarla birlikte sunulmaktadır. Böylece söylem, teknolojiyi bütünüyle reddetmek yerine, insan merkezli eğitimin üstünlüğünü yeniden üreten bir retorik strateji izlemektedir. Sözcük sıklığında "öğretmen", "insan", "ilişki", "motivasyon" gibi kavramların öne çıkması, zihinsel haritanın pedagojik ve ahlaki bir zeminde kurulduğunu; yapay zekânın ise bu zemine dışsal ve potansiyel olarak problemlili bir unsur olarak konumlandırıldığını göstermektedir.

• Hürriyet Gazetesi Metinleri

Hürriyet Gazetesi metinlerinde sözcük seçimleri, yapay zekâyı hem fırsat hem de tartışma konusu olarak konumlandıran daha dengeli fakat teknoloji odaklı bir söylem üretmektedir. "Eğitimde yapay zekâ", "teknoloji zirvesi", "forum", "önemli fırsatlar", "dijital dönüşüm", "yenilikçi uygulamalar", "uzman görüşleri" gibi ifadeler ilerleme ve yenilik anlamı taşımakta; resmî bir temele oturtma çabasını göstermektedir. "Zirve" ve "forum" gibi kavramlar, konuyu ulusal ve uluslararası ölçekte ele alınan ciddi bir gündem maddesi olarak çerçevelerken, "başladı", "düzenlenecek" gibi eylemler süreklilik algısı oluşturmaktadır.

Bununla birlikte "Yapay zekâ ödevleri tartışılır hale getirdi" ifadesinde görüldüğü gibi, "tartışma", "sorgulama", "etik sorunlar", "kontrol mekanizmaları" gibi sözcükler aracılığıyla temkinli bir söylem de oluşturulmaktadır. Ancak bu durum, düzenleme ve uyum ihtiyacına işaret

eden bir çerçevede sunulmaktadır. "Önemli fırsatlar sunuyor" ifadesi, riskleri arka planda bırakırken faydayı öne çıkaran bir ifade biçimi olarak dikkat çekmektedir.

Van Dijk'in söylem çözümlemesi açısından değerlendirildiğinde, kurumsal ve uzman tarafların görüşleri üzerinden söylenenlere bir dayanak oluşturulmakta; bu yolla resmî makamların onayıyla sağlam bir güven temeli kurulmaktadır. Sözcük sıklığında "fırsat", "teknoloji", "dönüşüm", "gelecek", "uygulama" gibi kavramların öne çıkması, zihinsel haritanın modernleşme ve uyum ekseninde kurulduğunu göstermektedir. Eleştirel ifadeler ise çoğunlukla düzenleme ve etik sınırlar bağlamında yer almakta; yapay zekâ doğrudan olumsuzlanmamaktadır. Bu yönüyle Hürriyet Gazetesi metinleri, Cumhuriyet Gazetesi'ne kıyasla daha popüler ve gündem odaklı; Millî Gazete'ye kıyasla ise teknolojinin sağladığı yararlarla odaklanan bir teknoloji söylemi üretmektedir.

6. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER (CONCLUSION, DISCUSSION, AND RECOMMENDATIONS)

Bu çalışma, 2024 yılı Türk medyasında "Eğitimde Yapay Zekâ" konusunun nesnel bir haber aktarımının yanı sıra gazetelerin yayın politikaları doğrultusunda inşa edilen söylemsel bir alan olduğunu ortaya koymaktadır. İncelenen 12 haber metni, yapay zekâ (YZ) teknolojisinin eğitim sistemine girişini farklı pencerelerden anlamlandırmaktadır. Cumhuriyet Gazetesi, YZ'yi kurumsal bir dönüşüm ve akademik ilerleme aracı olarak sunmaktadır. Haberlerinde "webinar", "forum" ve "sınav başarısı" gibi temaları öne çıkararak teknolojiyi resmî ve bilimsel bir zeminde değerlendirmektedir.

Yapay zekânın toplumsal ve etik sonuçlarının kapsamlı bir biçimde değerlendirilmesi, teknolojinin getirdiği risk unsurlarının düzenlenmesi açısından önem taşımaktadır. Nzenwata vd. (2023), yapay zekânın yaygın işsizlik, veri güvenliği açıkları, mahremiyetin sarsılması ve dijital suçlar gibi önemli sorunlar oluşturabileceğine dikkat çekerek, bu teknolojinin uygulanması sürecinde çok yönlü bir denetim sürecinin gerekliliğini vurgulamaktadır [14]. Bu akademik kaygı, Millî Gazete'nin haber söylemindeki "insan odaklı" duruşla doğrudan örtüşmektedir. Gazete, yapay zekâyı "duygu ve ruhtan yoksun" teknik bir araç olarak konumlandırarak, öğretmeni "asıl rehber" ve "motivasyon kaynağı" olarak ele alan, değer merkezli bir karşıtlık söylemi kurmaktadır. Hürriyet Gazetesi ise konuyu daha çok "fırsatlar" ve "zirveler" üzerinden, yenilikçi ve sonuç odaklı bir dille ele almaktadır. YZ, kaçınılmaz bir modernleşme adımı ve eğitimde verimliliği artıran bir çözüm ortağı olarak ele alınmaktadır. Araştırma sonuçları, medyanın YZ'yi teknik bir yeniliğin ötesinde, eğitim paradigmasını dönüştüren ideolojik bir unsur olarak kurguladığını göstermektedir. Bu durum literatürdeki diğer çalışmalarla da desteklenmektedir. Nitekim Köse vd. (2024), televizyon ana haber bültenlerini inceledikleri araştırmalarında, YZ'nin genellikle hayat standardını yükselten pozitif bir "umut ışığı" olarak sunulduğunu ve kanalların benzer bir iyimser dil benimsediğini saptamıştır [13]. Söz konusu araştırmada yapay zekâ, sağladığı ekonomik faydalar ve insani boyutlarıyla olumlu biçimde ele alınırken, olumsuz haberlerde ise bu teknolojinin meslekleri yok etme ve toplum güvenliğini tehdit etme riskine odaklanılmıştır. Bu veriler, basılı mecralarda saptanan fırsat ve tehdit söylemlerinin televizyon haberciliğinde de benzer izlekler üzerinden yapılandırıldığını kanıtlamaktadır.

Yöntem bölümünde de belirtildiği gibi, eğitimde YZ uygulamaları özellikle 2023 yılından sonra daha görünür hâle gelmiştir. Ancak incelenen haber metinleri, eğitimde YZ konusunun medya gündeminde henüz sınırlı bir temsil alanına sahip olduğunu göstermektedir. Yapay zekâ çoğu zaman karmaşık ve soyut bir teknoloji olarak algılandığı için gazete haberlerinde daha çok belirli etkinlikler, kurumsal açıklamalar veya

dikkat çekici gelişmeler üzerinden ele alınmaktadır. Oysa eğitimde yapay zekâya ilişkin gelişmelerin gazete haberlerinde daha kapsamlı biçimde yer alması, kamuoyunun bu dönüşümü anlaması ve eğitim sisteminde yaşanan teknolojik değişime ilişkin farkındalığın artması açısından önem taşımaktadır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar ışığında şu öneriler geliştirilmiştir:

- **Eleştirel Yapay Zekâ Okuryazarlığı:** Eğitim paydaşlarının (öğretmen, öğrenci, veli) medyadaki YZ söylemlerini eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirebilmeleri için "Eleştirel Yapay Zekâ Okuryazarlığı" eğitimleri öğretim programlarına dahil edilmelidir.
- **Haber Dilinde Denge:** Medya organlarının YZ haberlerinde sadece kurumsal kaynaklara ve teknoloji şirketlerine değil, sahadaki uygulayıcılar olan öğretmenlerin ve sürecin asıl muhatabı olan öğrencilerin deneyimlerine daha fazla yer vermesi gerekmektedir.
- **Etik ve Pedagojik Odak:** YZ haberleri, teknolojinin hızı ve başarısından ziyade, bu teknolojinin eğitimde adaleti, fırsat eşitliğini ve akademik dürüstlüğü nasıl etkileyeceğine dair derinlikli analizler içermelidir.
- **Akademik Çalışmalar:** Gelecek araştırmalarda, YZ'nin eğitimdeki temsili daha geniş zaman dilimlerinde ve farklı platformlarda (sosyal medya vs.) incelenerek söylemsel dönüşüm değerlendirilmelidir.
- **Politika Belirleyiciler:** Eğitim politikaları oluşturulurken, medyadaki "tehdit" veya "aşırı coşku" içeren uç söylemlerden ziyade, veriye dayalı ve insan onurunu merkeze alan dengeli bir strateji izlenmelidir.

ÇIKAR ÇATIŞMASI (CONFLICT OF INTEREST)

Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

FİNANSAL AÇIKLAMA (FINANCIAL DISCLOSURE)

Yazar bu çalışma için herhangi bir mali destek almadığını beyan etmiştir.

ETİK STANDARTLAR BEYANI (DECLARATION OF ETHICAL STANDARDS)

Makalenin yazarı bu çalışmada kullanılan materyal ve yöntemlerin etik kurul izni ve/veya yasal-özel izin gerektirmediğini beyan eder.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

- [1] Aliyah, Y., (2009). Analisis wacana kritis. Yrama Widya.
- [2] Banar, S. (2006). Türkiye'de haber verme işlevinin kişilik hakları ve etik yaklaşımla değerlendirilmesi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 15:125-137. <https://izlik.org/JA96DY73CB>.
- [3] Eriyanto, (2001). Analisis Wacana: Pengantar Analisis Teks Media. Yogyakarta: LKIS.
- [4] Fairclough, N., (1995). Critical discourse analysis: The critical study of language. Longman.
- [5] Fareed, W., Muhammad, N., and Hayat, M., (2025). Positive discourse analysis of media narratives on artificial intelligence. Global Social Sciences Review, X(III), 90-99. [https://doi.org/10.31703/gssr.2025\(X-III\).08](https://doi.org/10.31703/gssr.2025(X-III).08).
- [6] Fayruza, A.Z., Mahliatussikah, H., and Al Hayani, M.K.K., (2021). Critical discourse analysis of Teun a. Van Dijk's model against online news "The decline in refinery profits threatens to increase oil prices". Izdihar: Journal of Arabic Language Teaching, Linguistics, and Literature, 4(3):275-290. <https://doi.org/10.22219/jiz.v4i3.18274>.

- [7] Günay, İ.E., (2022). Van Dijk'in eleştirel söylem analizi bağlamında Azerbaycan ve Ermenistan arasındaki savaşa ilişkin Le Monde ve Le Figaro'da kullanılan haber başlık ve girişlerinin analizi. *Aksaray İletişim Dergisi*, 4(1):46-65.
<http://doi.org/10.47771/aid.1032556>
- [8] Güneş, A. ve Bilici, S., (2024). Eleştirel söylem analizi bağlamında haber metinlerinin incelenmesi: 31 Mart 2024 yerel seçimleri örneği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(92):1663-1684. <https://doi.org/10.17755/esosder.1498747>
- [9] Karaduman, S., (2017). Eleştirel söylem çözümlemesinin eleştirel haber araştırmalarına katkısı ve sunduğu perspektif. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 4(2):31-46.
<https://izlik.org/JA86UF32KU>
- [10] Karataş, İ., (2025). Türkiye'de kamusal ve özel medyada yapay zekâ söylemleri: Ocak-Eylül 2025 dönemi karşılaştırmalı analiz. İçinde V. Enser & M. Batur (Ed.), *Medya ve yapay zekâ etkileşimi bağlamında güncel çalışmalar* (ss. 139-162). Palet Yayınları.
- [11] Keskin, E.Z., (2004). Türkiye'de haber incelemelerinde Van Dijk yöntemi. İçinde Ç. Dursun (Ed.), *Haber, hakikat ve iktidar ilişkisi* (ss. 391-407). Kesit.
- [12] Koşumcu, S., (2023). Yalan haber metinleri üzerine eleştirel söylem çözümlemesi: Ulusal basın örneği. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 12, 808-840.
<https://doi.org/10.51531/korkutataturkiyat.1337050>.
- [13] Köse, A., Güner, D., ve Turgut, A., (2024). Yapay zekâ haberlerinde kullanılan çerçeveler: İnsanlık için yeni bir umut ya da yeni bir tehdit. *TAM Akademi Dergisi*, 3(2):164-179.
<https://doi.org/10.58239/tamde.2024.02.002.x>.
- [14] Nzenwata, U., Bakare, O., and Ukandu, O.K., (2023). Artificial Intelligence: Positive or Negative Innovation. *International Journal of Emerging Trends in Engineering Research - IJETER*, 11(7). <https://doi.org/10.30534/ijeter/2023/031172023>
- [15] Özer, Ö., (2022). Eleştirel söylem çözümlemesi: Haber örnekleri üzerinden bir inceleme. *Etkileşim*, 9:36-54.
<http://doi.org/10.32739/etkilesim.2022.5.9.154>
- [16] Özkan, G. ve Cem, S., (2023). Hürriyet gazetesindeki kadına yönelik şiddet haberlerinin eleştirel söylem çözümlemesi ile analizi. *Egemia Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Medya ve İletişim Araştırmaları Hakemli E-Dergisi*, (13):45-69.
- [17] Toksoy-Çaçal, M. ve Aslantaş, M., (2025). Türkiye'deki televizyon ana haber bültenlerinde yapay zekâ (YZ) söylemi. 13th International May 19 Innovative Scientific Approaches Congress Bildiri Kitabı (19-20 Mayıs 2025, Samsun, Türkiye).
- [18] Van Dijk, T.A., (1988). *News as discourse*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- [19] Van Dijk, T.A., (2007). *Discourse studies: A multidisciplinary introduction*. In T. A. van Dijk (Ed.), *Discourse studies: A multidisciplinary introduction* (2nd ed., ss. 1-34). London: Sage.
- [20] Yolcu, T. ve Kaya, M.S., (2023). Sosyal medyada siyaset ve dezenformasyon: Haber metinlerine yönelik bir söylem analizi. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(3):674-692.
<https://doi.org/10.25287/ohuiibf.1230547>.

İncelenen Haber Metinleri:

- [21] 'Eğitimde teknoloji zirvesi' başladı, (2024, 5 Eylül). *Hürriyet*.
<https://www.hurriyet.com.tr/egitim/egitimde-teknoloji-zirvesi-basladi-42522125>

- [22] 'Eğitimde yapay zekâ' forumu düzenlenecek, (2024, 12 Nisan). Hürriyet. <https://www.hurriyet.com.tr/egitim/egitimde-yapay-zeka-forumu-duzenlenecek-42445364>
- [23] Eğitimde yapay zekâ, (2024, 26 Şubat). Hürriyet. <https://www.hurriyet.com.tr/egitim/yapay-zeka-egitimde-nasil-bir-rol-oyunuyor-42827934>
- [24] Eğitimde yapay zekâ uygulamalarına ilişkin uluslararası forum düzenlenecek, (2024, 12 Nisan). Cumhuriyet. <https://www.cumhuriyet.com.tr/egitim/egitimde-yapay-zeka-uygulamalarına-iliskin-uluslararasi-forum-2195595>
- [25] Öğrencilerin öğrenme sürecindeki tercihi yapay zekâ değil, öğretmen!, (2024, 20 Kasım). Millî Gazete. <https://www.Millîgazete.com.tr/haber/22467140/ogrencilerin-ogrenme-surecindeki-tercihi-yapay-zeka-degil-ogretmen>
- [26] ÖSYM'den yapay zekâ hamlesi!, (2024, 13 Şubat). Millî Gazete. <https://www.osym.gov.tr/TR,29174/osym-baskani-ersoy-yapay-zeka-ile-soru-uretecegiz-13022024.html>
- [27] Pearson'dan İngilizce öğretmenleri için yapay zekâ webinarı, (2024, 16 Eylül). Cumhuriyet. <https://www.cumhuriyet.com.tr/is-dunyasi/pearsondan-ingilizce-ogretmenleri-icin-yapay-zeka-webinari-2248169>
- [28] Yabancı dil öğrenmek isteyenler için Google'dan yapay zekâ adımı, (2024, 1 Mayıs). Millî Gazete. <https://www.Millîgazete.com.tr/haber/20092305/googleden-dil-ogrenmek-isteyenlere-yapay-zeka-adimi>
- [29] Yapay zekâ bazı sınavlarda öğrencilerden daha başarılı, (2024, 27 Haziran). Cumhuriyet. <https://www.cumhuriyet.com.tr/egitim/arastirma-yapay-zeka-bazi-sinavlarda-universite-ogrencilerinden-daha-yuksekk-basari-sergiliyor-2221375>
- [30] Yapay zekâ eğitimde önemli fırsatlar sunuyor, (2024, 12 Eylül). Hürriyet. <https://www.hurriyet.com.tr/egitim/yapay-zeka-egitimde-onemli-firsatlar-sunuyor-42529039>
- [31] 'Yapay zekâ ödevleri tartışılır hale getirdi', (2024, 17 Şubat). Hürriyet. <https://www.hurriyet.com.tr/egitim/ogrenciler-insan-oldugunu-kanitlamak-zorunda-43089012>
- [32] Yapay zekâ: Şiir ve hatta doktora tezi yazıyor, (2024, 30 Kasım). Millî Gazete. <https://www.Millîgazete.com.tr/haber/22513476/yapay-zeka-siir-ve-hatta-doktora-tezi-yaziyor>